

(/)

🏠 (/) > Diverse (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84>)

> Bøger (<https://www.historie-online.dk/boger>)

> Anmeldelser (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > Rejsen mod Europa

← **Forrige artikel** (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84/fest-fejring-rus-og-ritualer>)

Rejsen mod Europa

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 427

Del artikel: **f** ([https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=https://www.historie-](https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84/rejsen-mod-europa)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84/rejsen-mod-europa](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84/rejsen-mod-europa)) **t**

(<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses på [https://www.historie-](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84/rejsen-mod-europa)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84/rejsen-mod-europa](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84/rejsen-mod-europa)) **in**

([http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=https://www.historie-](http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84/rejsen-mod-europa&title=)

[online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84/rejsen-mod-europa&title=](https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84/rejsen-mod-europa&title=))

Jakob Danneskiold-Samsøe

Rejsen mod Europa - De første 10.000 år

Gads Forlag. 536 sider. 399,95 kr.

Af Anders Ellegaard

For nogle år siden sad anmelderen på en bænk i en park i Paris og læste franske aviser. En ung mand, lyshåret og med lyst overskæg, spurgte høfligt, om han måtte sætte sig i den anden ende af bænken. Han var ingeniør fra Lille (nord for Paris og tæt på grænsen til Belgien) og meget interesseret i de skandinaviske samfundssystemer. Da samtalen faldt på det franske sprog (i Nordfrankrig udtaler man "r" tilbage i halsen som på dansk, medens man i Sydfrankrig ruller på "r'ene"), sagde han: de er små, de er sorthårede og sortsmudskede og de ruller på deres r'er! Vi skulle aldrig have været ét land. De er latinere, vi er germanere!

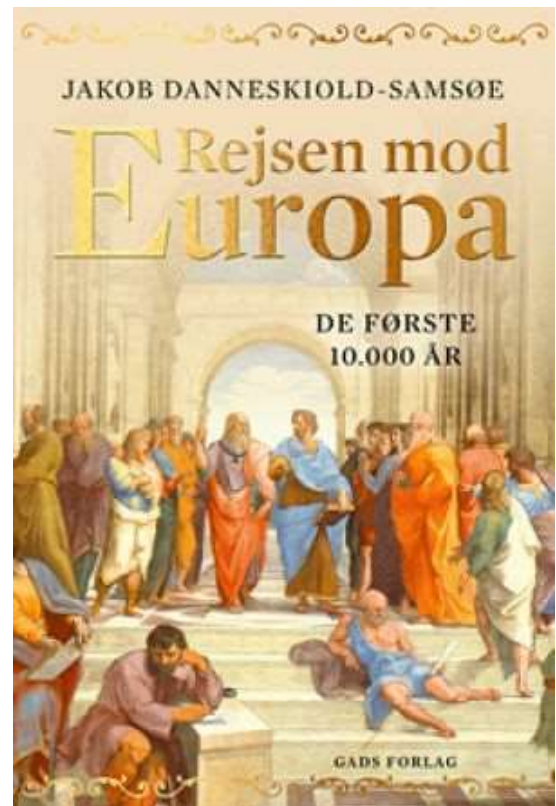
Det er med nogen bæven, man går i gang med denne bog. Den er på 536 sider, men hele Europas historie i de første 10.000 år. Og kun én forfatter – selv om han er historiker. Kan det virkelig lade sig gøre? Klippe en hæl og hugge en tå? Forfatteren, Jakob Danneskiold-Samsøe, har valgt at fokusere på nogle emner, som hver for sig har været med til at danne dét Europa, som han ser i dag.

Det første spørgsmål er: hvad er Europa? Hvad forstår man ved og definerer som Europa? Noget er let: mod syd Middelhavet, mod vest Atlanterhavet og mod nord Ishavet. Mod øst bliver det sværere. Hvor langt skal man strække Europa? I medierne er Ukraine et europæisk land; men er Rusland vest for Uralbjergene det også? Er Hviderusland? Hvilke stater ligger i Vest-, Mellem- eller Østeuropa? Hvor går grænsen mellem Nord- og Sydeuropa?

Forfatteren deler bogen op i fire hoveddele, som hver har en række kapitler. Den første del hedder "Før Europa." Kapitlerne er: Geografien (hav og land). De fire indvandringsbølger: Neandertaler, Homo Sapiens, Agerdyrkerne fra Mellemøsten og Indoeuropæerne som indvandrede for 6000 år siden. De sidste opdeles i Grækerne, Kelterne, Romerne, Germanerne og Slaverne. Det sidste kapitel handler om Romerriget og dets ophør.

Anden del "Det kristne samfund" handler om alle de aspekter, som kristendommen førte med sig. En lille jødisk sekt blev til en statsreligion i Romerriget, og til en delt kirke i en katolsk, ortodoks og protestantisk del. - Et skisma opstod mellem kirken og statsmagten eller rettere: mellem kejseren og paven. Det endte som hos Matthæus 22.21: Så giv kejseren, hvad kejserens er, og Gud, hvad Guds er. Og det gælder vist endnu! - Et langt kapitel er helliget korstogene, som egentlig begyndte som en indsamling til at bygge Peterskirken, men det greb om sig og blev et længerevarende fænomen med mange korstog. Nogle af de mere spektakulære korstog omtales ligesom krigere, riddere og bygning af borge. - Kapitlet "Dommedag" beskriver de forskellige trosretninger, som i Middelalderen dukkede op. Andre emner er: inkquisitionen, de mongolske rytterhære, Den sorte død, Konstantinopels fald, Tyrkerkrigene og Osmannerne. - "Årets og livets hjul" handler om bondens årlige rytme, om Middelalderens fødevarer, om husdyr og byttedyr, ulve og bjørne, højtider og helgener, livet fra vugge til grav, vold og skræk, straf, voldtægt, brand og druknedød, epidemier, alderdom og selvmord og ikke mindst om bygning af katedraler. - Som det fremgår, er det et broget kapitel med mange emner.

Tredje del hedder "Nye horisonter." I middelalderens samfund var der tre grupper: riddere, præster og bønder – forsvar, sjæl og fødevarer. Hvor stiller det købmænd og håndværkere? I byerne! Korstogene gav kendskab til nye varer og anledning til handel og skibsfart. Med nye bydannelser og nye store handelshuse

blev kunst og arkitektur fremmet og blomstrede fra Middelalderen og ind i Renæssancen. Med udviklingen af nye arbejdsområder voksede også nysgerrigheden og patronsystemet, hvor mæcener finansierede klienter (kunstnere, arkitekter, forfattere m. fl.). I dag er det ofte fonde, som finansierer. Med ophobningen af formuer opstod problemer med arvefølge. Skulle man dele formuen mellem arvtagere eller skulle man lade den ældste arve? Og skulle titel og rang arves eller afgøres ved valg? - I slutningen af Middelalderen og i Renæssancen eksploderede Europas viden. Tidligere havde Kina, Indien og den arabiske verden haft førerskabet, men nu tog Europa over. Teoretisk viden stod over for praktisk viden. Billigere papir og bogtrykkunst afløste klostrenes skrivestuer, og emnerne blev mangfoldige frem for religiøse. Fra begyndelsen af 1100-tallet kom der universiteter, som fik flere og flere områder at forske i. Renæssance betyder genfødsel, og renæssancehumanisterne drømte sig tilbage til Antikken. De kaldte Middelalderen for "mørk." - I 1500- og 1600-tallet var der en videnskabelig revolution. Navne som Galileo Galilei og Isaac Newton er symboler på det. Og skal der en dansker med: Tycho Brahe. Dette kapitel slutter med skismaet: tro contra viden. - "Rejsen til Amerika" handler om myten om den flade jord, Columbus' hasardspil og koloniseringen af Nordamerika. "Vejen til Indien og moderne kapitalisme" handler om vejen til og kampen om Det Indiske Ocean; Det hollandske eventyr; Piratreden England; Den atlantiske slavehandel; Koloniseringen af Sibirien. - Det sidste kapitel rejser spørgsmålet: hvorfor fik Europa førertrøjen frem for Kina? I perioden 600-1500 var Kina den teknologisk førende kultur. Men Kina vendte sig indad ligesom Japan. Man havde selv alt. I Europa var magt og viden decentraliseret og spredt ud på mange centre, og ikke koncentreret i én person.

Den sidste del af bogen kaldes "Den bestandige krig." Det er hævdet, at der altid har været krig i Europa. Ét eller andet sted. Efter 2. verdenskrig og Murens fald har mange troet, at nu var der fred og ingen fare. Det skulle vise sig anderledes. - Men hvad er krig? Inden for den kristne kirke beskriver bogen Den ortodokse, Den katolske, Den evangeliske og Den reformerte kirkeretning. - Habsburgerne får deres eget kapitel, idet de har en stor rolle i 30-årskrigen (1618-1648), hvori også Chr. 4. forsøgte sig. - Blev krig en normaltilstand? Fæstningsanlæg blev bygget, kanoner blev forbedret, de tidligere riddere i rustning blev afløst af uddannede og forfinede embedsmænd. Mange stater blev til militærstater. Bankvæsenet blev udviklet samtidig med staternes finansiering af bureaukrati, embedsvælde og militær. - Fra midten af 1500-tallet begynder begrebet Europa at erstatte begrebet kristenheden. Men det er, som i indledningen af anmeldelsen, et spørgsmål om definition: hvad er Europa? - Kornhandel i landene omkring Østersøen og i Middelhavslandene præger tiden, hvilket fremgår af toldregnskaber. For at fastholde arbejdskraften indføres livegenskab i øst, medens den mildere form, vornedskab og stavnsbånd, indføres i Danmark. - I Vesteuropa siver bønderne fra landet ind mod byerne, som vokser og bliver centre for magt og handel. Byerne bliver residensbyer, og centre for håndværk, kunst og militær. I kapitlet gennemgås Paris', Madrids, Sankt Petersborgs, Amsterdams, Londons og Københavns historie. - Udviklingen i de enkelte stater er meget forskellig.

De sidste kapitler i denne del af bogen er helliget Oplysningstiden. Fornuftens sejr? Forfatteren starter med at sammenligne årene 1750 og 1850. Ikke en kamp mellem fremskridt og snæversyn, men en nuanceret beskrivelse af forudsætningerne for Oplysningstiden. Ordet fremskridt er næsten helligt i Oplysningstiden – og nutiden. Teknologisk, videnskabelig, økonomisk, kunstnerisk osv. osv. Der er konkurrence mellem staterne såvel militært som handelsmæssigt. Men der sker også ændringer i administration og embeder. Meritokratiet vinder frem. Det er evnerne og ikke nedarvede rettigheder, som afgør ens stilling. I mange byer etableres kaffehuse, saloner og loger, hvor ædruelige samtaler og diskussioner kan føres. Især Storbritannien fører sig frem. Deres købmænd har udkonkurreret hollændere og franskmænd, og Storbritannien bliver den førende søfartsnation på verdenshavene. - Forudsætningerne for Oplysningstiden var også filosofiske. Voltaire citeres for: "Det gælder om at se verden, som den virkelig er, og ikke som man i barndommen lærer os, at den ser ud." - Forfatteren tager nogle temaer op: Hvordan kan vi vide noget med sikkerhed? Hvordan erkender vi? Hvordan er verden indrettet? - Og nogle oplysningsfilosoffers tanker omtales: René Descartes, John Locke, David Hume, Immanuel Kant, Baruch Spinoza m. fl. - Et spørgsmål som flere stiller er sammenhængen mellem Gud og fornuften. Eller en gud og vores erkendelse af verden. - Et andet spørgsmål, som optager filosofferne er, hvorledes staten og samfundet har udviklet sig, og skal udvikle sig. Den franske baron og dommer Charles Louis de Secondat Montesquieu opstillede i 1748

teorien om magtens tredeling: den lovgivende magt, den dømmende magt og den udøvende magt. Lyder det bekendt? - Et andet emne var forbrydelse og straf. Hvorfor straffer vi? Hvordan straffer vi? - Denis Diderot og Jean d'Alembert udgav i 1751 det første bind af den store franske encyklopædi, som kom til at danne forbillede for mange andre. - François-Marie Arouet er bedre kendt som François Voltaire (1694-1778). Han var i opposition til magten og dens udøvere, til intolerance, overtro religion o.m.a. Hans satiriske skrifter blev censurerede, og han var 11 måneder i fængsel i Bastillen. Voltaire betød meget for Frederik den Store. - Fra Danmark nævnes den tyske indvandrer Johann Friedrich Struensee, som indførte mange af oplysningstidens tanker i Danmark. Han var på kant med militæret og godsejerne, som brugte hans affære med dronningen til at få ham halshugget i 1772. En senere tysk indvandrer, Andreas Peter Bernstorff, rehabiliterer Struensees beslutninger. - Forfatteren nævner til slut Jean-Jacques Rousseau, hvis filosofiske tanker om samfundets opståen og indretning og om pædagogik kan diskuteres, men at han var inspirator for Den franske Revolution er der næppe tvivl om. - Det sidste afsnit i dette kapitel handler om slaveriets opståen, begrundelse og ophævelse i de forskellige stater.

Det sidste kapitel kaldes "Revolution." Her menes dels den amerikanske revolution og den franske revolution. Den første omtales meget kort med begrundelse og resultat, medens den sidste deles i tre akter: 1. akt: Menneskerettigheder, 2. akt: Madame la Guillotine, 3. akt: Napoleon. - Sidstnævnte dukker op og tager magten ved et militærkup i 1799. Napoleonskrigene omtales kort indtil slaget ved Waterloo i 1815, hvor Napoleon led nederlag til hertugen af Wellington og general Blücher. Selv om han blev kronet som kejser, var han revolutionær og præget af oplysningstanker. Det er disse tanker, som kommer til at præge Europa.

Som en lille drilsk krølle citerer forfatteren til sidst både den franske nationalsang "Allons enfants de la Patrie." og Europas "nationalsang" (i nogles øjne) "Freude, schöner Götterfunken."

Forfatteren gør selv opmærksom på, at det ikke er en traditionel "Europas historie." Der er for eksempel ikke noget noteapparat. Det er en historikers valg af emner, som har været med til at danne det Europa, vi har i dag – eller måske danne det billede af Europa som vi har i tankerne - og ser med lukkede øjne. - Vi venter spændt på bind 2: Fra 1800 til – i dag?

Bagerst i bogen er der forslag til litteratur, oversigt over illustrationer (der er nogle få velvalgte illustrationer) samt et længere personregister.

Bogen er en god Tour de Force af en historiker, som har valgt de emner, som efter hans opfattelse har formet og dannet det Europa, vi har i dag.

[Historie-online.dk, den 25. maj 2022]

← **Forrige artikel** (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84/fest-fejring-rus-og-ritualer>)

SE RELATEREDE ARTIKLER

(<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84/vestindiske-spor>) (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84/tabet-1353>) (<https://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/diverse-84/nu-vi-taler-om-demokrati>)